

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ВПЛИВ НЕСТАБІЛЬНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ БАНКІВ

Анотація. Розглянуто вплив нестабільної ситуації на стан банківської системи в Україні, його наслідки та комплекс дій банків щодо виходу з кризової ситуації та стабілізації рівня своєї фінансової стійкості.

Аннотация. Рассмотрено влияние нестабильной ситуации на состояние банковской системы в Украине, его последствия и комплекс действий банков по выходу из кризисной ситуации и стабилизации уровня своей финансовой устойчивости.

Annotation. The article describes the consequences and the impact of the unstable situation in Ukraine on its banking system and efforts of banks directed at overcoming the crisis and improving their financial stability.

Ключові слова: фінансова стійкість, банківська система, ліквідність.

За час незалежності Україна переживала кілька банківських криз, остання з яких відбулася у 2008 – 2009 рр. і призвела до помітної девальвації гривні, дефолту кількох банків і появі великої кількості неспроможних позичальників.

У 2014 р. банки увійшли з гарним рівнем ліквідності. Цей висновок підтверджений відразу декількома показниками за системою:

1. Банки мали значні залишки на коррахунках і транзитних рахунках. Це підтверджується тим, що залишки на коррахунках та на транзитних рахунках у січні склали близько 30 млрд грн, що вище за середньоденний залишок наприкінці 2013 р. Така тенденція свідчить про гарний рівень забезпеченості банківської системи ліквідними коштами. З початку 2014 р. на міжбанківському ринку ставки опустилися з 22,7 до 5,3 %, що вказує на відсутність дефіциту ресурсів у системі [1].

2. Відсутність підстав для погіршення якості активів. Порівняно із ситуацією в 2009 р., зараз відсутні основні складові кризи, тобто відсутня істотна девальвація гривні (більш ніж на 50 %) і великі обсяги валютних кредитів населенню і компаніям, які не мають валютної виручки. Така ситуація склалась завдяки тому, що НБУ заборонив валютні кредити для населення і компаній, які не мають валютної виручки.

3. Присутність іноземців, які мають змогу дуже швидко відреагувати на проблеми з ліквідністю шляхом надання фінансової допомоги своїм українським філіям. Це важлива підтримка, яка має стабілізуючий вплив на систему в цілому.

Позитивний вплив на ситуацію також мав той факт, що протягом 2013 р. в банківській системі не спостерігалось значного числа дефолтів серед великих банків. Певні проблеми, пов'язані з платоспроможністю, мали невеликі банки: "Даніель", "Експобанк" і "Банк "Меркурій". Важливу роль відіграє той факт, що на проблеми з поверненням депозитів оперативно реагує Фонд гарантування вкладів. На початок року у Фонді здійснювалися виплати по неплатоспроможним банкам: "Таврика", "ЕрДе", "Базис", "Інпромбанк", "Банк "Столиця" і "Соцкомбанк". У цілому ж можна зазначити, що робота системи гарантування вкладів в Україні відчутно знижує ризики для дрібних вкладників та піднімає їх рівень довіри до банківської системи в цілому. Цей факт мав значний вплив на рішення вкладників щодо дострокового розірвання депозитних вкладів у період нестабільності в лютому 2014 р. Банки також зробили певні висновки щодо минулих проблем: із метою підтримки миттєвої ліквідності на стабільному рівні вони включили до депозитних договорів додаткові умови дострокового розірвання, а саме – попередження за 3 – 5 днів про бажання достроково забрати кошти. Ці декілька днів дають змогу банку заздалегідь підготувати готівку, значно зменшувє черги у відділеннях та повністю ліквідує панічний настрій вкладників [2].

На відміну від ситуації з депозитами, ситуація з готівкою на поточних та карткових рахунках у лютому 2014 р. усе ж була схожа на панічну:

1. Інкасація в столиці та декількох великих містах була ускладнена транспортними проблемами.

2. Через технічні проблеми з перевантаженням операційних систем не могли відреагувати на відтік коштів навіть банки, які не мали проблем із готівковими коштами.

Через те, що в банках для щоденних операцій передбачені лише певні суми, жоден із них не може задовольнити підвищений попит на гроші, у зв'язку з чим ситуація з масовим зняттям грошей клієнтами негативно вплинула на банківську систему в цілому. Ключову роль у такій ситуації може зіграти регулятор на ринку. Національний банк повинен максимально зменшити кількість місць, де може реалізовуватися паніка, і перш за все – не проводити міжбанківські операції в ці дні.

Отже, події у січні – лютому 2014 р. показали, що міцну фінансову стійкість українській банківській системі надають:

- помітний запас ліквідності;

- відсутність системних причин для масового погіршення якості активів;
- стабілізуючий вплив від присутності "іноземців" для забезпечення фінансової підтримки своїх українських філій;
- злагоджену роботу системи гарантування вкладів з компенсації ризиків вкладникам із депозитами до 200 000 грн.

Усі ці фактори є значним фундаментом для стабільної роботи банківської системи в мінливій обстановці. Зараз у банків досить твердий запас ліквідності, навіть у ці дні залишки на рахунках майже не змінилися. Банки вийшли з серйозним накопиченим досвідом у наступній такій нестандартній ситуації.

Слід розглянути дії банків зі стабілізації своєї фінансової стійкості в умовах кризи.

Як було розглянуто раніше, для забезпечення фінансової стабільності будь-якого банку, в першу чергу, необхідно мати значний запас ліквідності, оскільки це сума грошових коштів, які можна швидко мобілізувати з інших джерел та розрахуватися з першочерговими зобов'язаннями. Зокрема з метою підтримання ліквідності банк повинен мати певний резерв для виконання непередбачених зобов'язань, які можуть бути зумовлені як змінами стану грошового ринку, так і фінансовим станом клієнтів або банків-партнерів [3].

Управління ліквідністю включає в себе елементи антикризового управління, що знаходить відображення в такому внутрішньобанківському документі, як "План дій банку у разі виникнення кризи ліквідності".

"План дій" визначає необхідні дії і процедури, яких повинен дотримуватися банк у разі істотного погіршення ліквідності з таких причин:

- відсутність ліквідності у фінансовій системі в цілому;
- погіршення фінансового стану самого банку.

У разі виникнення кризи ліквідності на фінансовому ринку слід очікувати втручання центрального банку, спрямованого на стабілізацію ситуації, наприклад, скупки іноземної валюти у банків, надання стабілізаційних кредитів. Однак у випадку проблем із ліквідністю вартість ресурсів виявляється непередбачуваною, крім того, різко зростає ризик зміни процентної ставки, можливе припинення звичайних розрахункових операцій. У подібних умовах виконуються такі кроки:

1. Казначейство максимально скорочує дисбаланс між активами і пасивами з плаваючою і фіксованою відсотковими ставками, тим самим зменшуючи величину ризику зміни процентної ставки. Для цього в банку призначається відповідальна особа з числа старших менеджерів казначейства.

2. Комітет з управління активами і пасивами:

- здійснює загальне управління ліквідністю і координує роботу структурних підрозділів;
- на щотижневій основі визначає тактику формування процентних ставок за корпоративними кредитами типу "ролловер";
- контролює роботу клієнтських менеджерів з оптимізації потоків грошових коштів клієнтів;
- визначає зміст інформації, що повідомляється широкій публіці службою зв'язків із громадськістю;
- виробляє тактику роботи з клієнтськими кредитами та депозитами.

Вказана структура "Плану дій банку у разі виникнення кризи ліквідності" в кожному конкретному випадку повинна враховувати особливості діяльності того чи іншого банку або ситуації. Звичайно, наявність "Плану дій" не є вирішенням усіх проблем, але план дозволяє діяти чітко, послідовно і рішуче, що полегшує вихід з кризи ліквідності.

Таким чином, можна спостерігати, що банківська система України не стоїть на місці та вчиться на своїх помилках, що можна побачити на прикладі ситуації з девальвацією гривні у 2009 р. та вжитих заходах щодо попередження цієї проблеми в нинішньому році. Також можна бачити, що фінансова стійкість банків дуже вразлива до раптових зовнішніх чинників, таких, як масовий відтік коштів клієнтів, який може не тільки порушити фінансову стабільність банку, а й в окремих випадках призвести до його банкрутства. Незважаючи на фінансові втрати в кризових ситуаціях, на можливі ризики, які вони за собою несуть, нестабільність зовнішнього середовища має і позитивний вплив на банки, а саме – досвід, який за умови ефективного управління в майбутньому, використовується для зменшення негативних наслідків від кризових ситуацій.

Наук. керівн. Штаєр О. М.

Література: 1. Офіційний сайт Finance.UA. – Режим доступу : <http://news.finance.ua/ru/~2/2014/02/21/319664>. – Назва з екрану. 2. Основні тенденції грошово-кредитного ринку України за січень 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>. – Назва з екрану. 3. Михайличенко М. Думка експерта: Сучасний стан та проблеми ліквідності банківської системи України / М. Михайличенко // Українська правда. – 2009. – № 2. – С. 62–64. 4. Куприенко О. В. Интеграционное развитие банковской системы Украины / О. В. Куприенко // Проблемы і перспективи розвитку банківської системи України. – Суми : УАБС НБУ, 2006. – Т. 15. – С. 309–317. 5. Овчинникова О. П. Основные направления обеспечения динамичной устойчивости банковской системы / О. П. Овчинникова, А. Ю. Бец // Финансы и кредит. – 2006. – № 22. – С. 2–12.